

Leren Reflecteren

ONDERZOEK NAAR DE STIMULERING VAN REFLECTIE
DE DAGEVALUATIE VAN DE LEERLINGEN.

Marieke Huijzer
SWIFTERBANT | 01-03-2021

HET VAANDEL 10, 8255 GA SWIFTERBANT
M.HUIJZER@KPZ.NL
980903001
HOGESCHOOL KPZ
THESISBEGELEIDER: BOUKJE BRUINS

Hogeschool

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage van het onderzoek genaamd: 'Leren reflecteren'. Dit onderzoek is begin schooljaar 2020/2021 gestart in de bovenbouw op basisschool X. en het is gericht op het stimuleren van het reflecteren in de dagevaluatie. Het praktijkprobleem van dit onderzoek is tijdens een bouwvergadering naar voren gekomen. Met behulp van de literatuurstudie en het contextonderzoek is er meer informatie verzameld over het probleem. Uiteindelijk zijn er ontwerpeisen en voorlopige doelen geformuleerd die een basis vormen voor het ontwerp.

Tijdens het verzamelen van de gegevens voor het contextonderzoek stuitte ik op een probleem. De basisscholen gingen voor bepaalde tijd dicht vanwege het Corona virus (COVID-19). Naar aanleiding van de schoolsluiting heb ik de tijdsplanning van het onderzoek moeten aanpassen. Gelukkig kon ik, nadat de scholen weer werden geopend, het verzamelen van de gegevens voortzetten.

Ik heb het onderzoek als zeer leerzaam ervaren. Het reflecteren op de ervaringen vind ik zelf erg waardevol en leerzaam. Om dit samen met begeleiding van een tutor te kunnen doen, wordt door veel kinderen ervaren als een voorrecht. Ik ben blij dat de leraren van de bovenbouw de dagevaluatie als belangrijk ervaren en ik ben trots dat ik dit onderzoek voor de school heb mogen uitvoeren.

Ik wil dan ook eerst het team van mijn stageschool bedanken. Ik hecht veel waarde aan de feedback en tips die ik ontvangen heb van mijn collega's en ik wil ze bedanken voor de steun die ze mij en dit onderzoek aangeboden hebben. Ik heb prettige begeleiding van mijn collega's ontvangen en ze hebben mij altijd geholpen om input en motivatie te vinden.

Ook wil ik de medestudenten in mijn tutorgroep op Hogeschool KPZ bedanken. Ze konden mij altijd helpen om nieuwe inzichten te krijgen en om motivatie te vinden. Door feedback te geven, konden we elkaar goed op weg helpen en bleven we zo goed mogelijk op schema. Ik heb de tutorgroep als heel behulpzaam ervaren en we hebben elkaar gemotiveerd om door te zetten. Daarvoor ben ik jullie enorm dankbaar.

Als laatste wil ik mijn tutor Boukje Bruins bedanken. Met behulp van jouw feedback, nieuwe inzichten en moeilijke vragen werd ik gestimuleerd om door te zetten in mijn onderzoek. Jouw doorzettingsvermogen heeft mij geïnspireerd en motivatie gegeven tijdens dit onderzoek. Ook vond ik het fijn dat we tijdens de tutorbijeenkomsten konden sparren over allerlei onderwerpen en hierdoor kreeg ik nieuwe inzichten en meer vertrouwen. Hiervoor wil ik je heel erg bedanken.

Met trots wil ik u dit onderzoek presenteren en ik wens u veel plezier met het lezen van mijn bachelor thesis.

Marieke Huijzer,

1 maart 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Excerpt & Samenvatting	3
1. Introductie	4
2. Theoretisch kader	7
2.1 Inleiding literatuurstudie	7
2.2 Literatuurstudie	7
Reflectie.....	7
Vaardigheden van een tutor.....	8
Reflectie in de dagevaluaties	10
2.3 Conclusie literatuurstudie.....	14
3. Contextonderzoek.....	15
3.1 Inleiding contextonderzoek	15
3.2 Methode contextonderzoek	15
Inhoud dagevaluatie en ervaringen.....	15
3.3 Resultaten contextonderzoek.....	18
Inhoud dagevaluatie	18
Ervaringen dagevaluatie	20
3.4 Conclusie contextonderzoek.....	22
4. Conclusie & discussie	23
4.1 Discussie.....	23
4.2 Conclusie en advies	23
5. Ontwerpen	25
Literatuur.....	27
Bijlagen	28
Bijlage A: Verklaring inzake oorspronkelijkheid en gedragscode onderzoek	28
Bijlage B: Toestemmingsformulier HBO Kennisbank.....	29
Bijlage C: Opzet groepsinterview	30
Bijlage D: Vragenlijst.....	32
Bijlage E: Observatieschema's.....	35

Excerpt & Samenvatting

Onderwerp: reflectie in de dagevaluatie stimuleren – *onderzoeksgroep:* leerlingen, tutors en leraren groep 6/7/8 – *ontwerp:* stappenplan voor tutors met fases van reflecteren en voorbeeldvragen hierbij – *methode:* groepsinterview met de groepen, vragenlijst leraren en observatie dagevaluatie – *conclusie:* kinderen en leraren willen structuur en duidelijkheid in dagevaluatie, verdieping in de reflectie is gewenst, ontwerp ondersteunt deze eisen.

Reflecteren is een bewustwording van het eigen proces. Op de basisschool van dit onderzoek proberen ze het reflecteren zo veel mogelijk te stimuleren. Dit is terug te zien in de dagevaluatie in de bovenbouw. Hierbij kijken de kinderen samen met hun tutor terug naar de ervaringen van die dag. De tutor is een oudere leerling die begeleiding biedt door het werk en de werkhouding van het kind te controleren. In de bovenbouw is het niet helemaal duidelijk wat een tutor precies kan doen tijdens de dagevaluatie en hoe de reflectie het beste gestimuleerd kan worden. Dit kwam bij de bouwvergaderingen naar voren. Ook is er geen doorlopende lijn door de gehele bouw. Er zou een manier gevonden moeten worden waarop de dagevaluatie meer structuur en duidelijkheid zou krijgen. Ook is het niet helemaal duidelijk wat de reflectie en de opbouw hiervan inhoudt en wat de essentiële vaardigheden van de tutor kunnen zijn.

Dit onderzoek is gericht op de reflectie binnen de dagevaluatie. In de literatuurstudie komt naar voren dat reflecteren belangrijk is voor het leerproces. De kinderen denken bij het reflecteren op een metacognitieve denkniveau. Tutors hebben bij het begeleiden van de dagevaluatie meerdere vaardigheden nodig. De tutor moet goed kunnen waarnemen en zoeken naar onderliggende motieven. Ook is het bij een reflectie belangrijk dat er open en verdiepende vragen gesteld worden. Het geven van feedback kan een kind helpen om inzicht te krijgen in de ervaringen. De tutor heeft een verantwoordelijke en zelfstandige houding en kan empathisch reageren op de kinderen. Een reflectie heeft geen vaste opbouw. Wel zijn er verschillende fases die zorgen voor meer overzicht en duidelijkheid in de dagevaluatie. Verschillende modellen geven aan welke stappen de kinderen kunnen zetten bij een reflectie. Deze modellen zorgen voor een uitgebreide en verdiepende reflectie.

In het contextonderzoek is er informatie verzameld over de inhoud van de huidige dagevaluatie en de ervaringen van de kinderen en de leraren. Deze informatie is verzameld door het houden van een groepsinterview met de kinderen, een vragenlijst met de leraren en observaties bij de dagevaluaties. Hieruit is geconcludeerd dat de dagevaluatie is gericht op het werk en de werkhouding van de kinderen. De tutors stellen vragen over het werk en geven tips en complimenten aan het kind. De kinderen zijn tevreden over de lengte van de huidige dagevaluatie, wel mag er meer structuur toegevoegd worden. De leraren wensen meer duidelijkheid, structuur en verdieping bij de dagevaluatie. Ook mag de innerlijke motivatie meer gestimuleerd worden. Een doorlopende lijn in de hele bovenbouw op het gebied van dagevaluatie is gewenst.

Er kan geconcludeerd worden dat meer structuur en duidelijkheid gewenst is bij de kinderen en de leraren. Ook is het belangrijk dat de reflectie meer verdiept en gestimuleerd wordt. Doormiddel van een stappenplan kunnen de kinderen meer overzicht krijgen over de verschillende fases van de reflectie. Bij dit stappenplan kunnen voorbeelden van vragen en feedback gegeven worden, waar de tutor gebruik van kan maken. De leraar heeft een coachende rol en wijst de kinderen op hun eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid.

1. Introductie

In dit onderzoek wordt er gezocht naar een manier waarbij effectieve reflectie het beste uitgevoerd kan worden. Reflecteren is een belangrijk onderdeel in de klas. Valcke en De Creane (2020) leggen uit dat de reflectiemomenten in de klas bijdragen aan de bewustwording van de eigen aanpak. Reflecteren is ook van maatschappelijk belang. Het komt terug in alle lagen van de samenleving (Groen, 2015). Bij het reflecteren komen er verschillende manieren van aanpak naar voren en deze kunnen op aangepaste wijze weer toegepast worden in de toekomst van de kinderen.

Aanleiding

De aanleiding van dit onderzoek kwam vanuit de leraren van de bovenbouw tijdens een bovenbouwvergadering. In de groepen zijn er kinderen die uit een hogere jaargroep een tutor hebben. Deze tutor is bedoeld als begeleider en kan het kind helpen met werk en het controleren. In de bouwvergadering is er benoemd dat het tutorschap niet helemaal duidelijk is voor de kinderen. Er is niet duidelijk aangegeven wat een tutor moet doen en moet kunnen. Ook is er een gesprek gehouden met de kinderen en hierbij kwam naar voren dat de tutors niet precies weten hoe ze het beste een dagevaluatie kunnen houden en hoe de tutor het beste de begeleiding kan bieden.

Context

Bij dit onderzoek is de gehele bovenbouw van een jenaplanschool betrokken. De bovenbouw bestaat uit vier stamgroepen met de jaargroepen 6/7/8. Elke groep heeft ongeveer 27 leerlingen en hierbij zijn de jaargroepen gemengd. De school werkt vanuit het jenaplan-concept. De basisschool creëert optimale omstandigheden waarbinnen alle kinderen hun sociaal-emotionele, motorische, creatieve en cognitieve vaardigheden kunnen ontwikkelen en ontplooien. De missie van De Klimboom is samen te vatten als een boom met het symbool van groei. De visie van De Klimboom is gebaseerd op de uitgangspunten van het Jenaplanonderwijs. Er wordt gewerkt vanuit de vier basisactiviteiten: gesprek, spel, werk en viering. Zo wordt de betrokkenheid vergroot door kinderen medeverantwoordelijk te maken voor hun leerproces. De zelfstandige houding van de kinderen wordt ontwikkeld om te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke en culturele leven.

Met oog op de missie en de visie van de school is het tutorschap gecreëerd. Hierbij begeleiden en helpen kinderen uit verschillende jaargroepen elkaar. De oudere leerling biedt hulp bij het werk, controleert het werk en begeleidt de werkhouding van het kind. Elke dag wordt er een dagevaluatie gehouden. Hierbij controleert de tutor het werk en bespreekt de tutor de werkhouding van het kind. Aan het einde van de week houdt de leerkracht samen met de tutor en het kind een gesprek over de voortgang en de werkhouding. De tutor geeft aan waar het kind nog op moet letten en wat goed ging in de week. Zo krijgt de leerkracht een beter beeld bij de situatie van het kind.

Praktijkprobleem

Voor veel kinderen in groep 7 is het een nieuwe taak om tutor te zijn. Hierdoor kan het moeilijk zijn om te zien welke begeleiding het beste bij het kind past. Er is geen handelingsrepertoire voor de tutor waar hij/zij kan zien wat de stappen zijn om een kind te helpen of om te begeleiden. Het doel van het tutorschap is hierdoor niet goed te begrijpen voor de kinderen en daarom dus ook moeilijk om te behalen. Het probleem is vooral te zien bij de dagevaluatie. De tutor bekijkt hierbij het werk van het kind en er wordt besproken hoe het kind gewerkt heeft. Veel tutors vinden het lastig om in te schatten of het werk goed uitgevoerd is. Het is voor de tutors niet duidelijk welke vragen ze kunnen stellen en waar ze het beste op kunnen letten. Ook is er geen doorgaande lijn in de bouw gezien de taken van de tutor bij de dagevaluatie. Hierdoor zijn er verschillende manieren waarvoor de tutor wordt ingezet en staat het niet vast wat het tutorschap inhoudt.

Vraagstelling

Bij dit onderzoek komen verschillende begrippen naar voren. Het begrip dat veel naar voren komt in dit onderzoek is *tutor*. Een tutor wordt op deze basisschool gezien als hulp en begeleider van een jongere leerling. Dit begrip wordt op de jenaplanschool gebruikt bij de leerlingen die een maatje hebben en daarbij begeleiding bieden. Dit begrip is niet officieel benoemd, maar een algemeen woord dat gebruikt wordt voor deze functie op de basisschool. De taken van een tutor bevorderen de *verantwoordelijkheid* en de *betrokkenheid* bij andere kinderen. Door een evaluatie te houden met een ander kind, wordt de reflectie bij beide kinderen gestimuleerd. Ook heeft dit onderzoek te maken met samenwerken. Samenwerkend leren is een actuele onderwijsstrategie waar veel mee gewerkt wordt in Nederland. Ebbens en Ettekhoven (2016) leggen uit dat leren een sociaal proces is. Niet alleen op de basisschool komt het samenwerkend leren steeds vaker terug, ook in het dagelijks leven komen kinderen vaak in aanraking met leren van samenwerken.

Doel van het traject & doel van dit onderzoek

Het doel van dit onderzoek is een vorm creëren, waarbij taken van de tutor bij de dagevaluatie duidelijk worden weergegeven. De metacognitie wordt hierbij gestimuleerd en hierdoor wordt de reflectie bij de kinderen van de bovenbouw op de jenaplanschool bevorderd. Door dit te bevorderen zal de kwaliteit van het leerproces ook verbeterd worden. De kinderen worden op deze manier betrokken bij het leerproces van andere kinderen en leren hoe ze het beste begeleiding kunnen bieden. De verantwoordelijkheid van de kinderen wordt hierbij gestimuleerd en er wordt een zelfstandige houding ontwikkeld die helpt om te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. Doormiddel van dit onderzoek kan er een doorgaande lijn komen bij de bovenbouw van de school. Hierbij worden de taken van een tutor bij de dagevaluatie duidelijk.

Hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag die opgesteld is:

Hoe kunnen leerlingen uit de bovenbouw als tutor een dagevaluatie uitvoeren waarbij de reflectie wordt gestimuleerd?

De deelvragen die zijn opgezet:

Deelvragen generieke kennis

1. Wat wordt er verstaan onder het begrip reflectie?
2. Welke vaardigheden zijn er noodzakelijk bij het uitvoeren van de dagevaluatie van een tutor?
3. Wat is de opbouw van de reflectie in een dagevaluatie?

Deelvragen context kennis

4. Hoe worden op dit moment de dagevaluaties uitgevoerd?
5. Hoe ervaren de kinderen en de leerkrachten de huidige dagevaluatie van de tutor?

Deelvragen ontwerp kennis

6. Hoe ziet het best passende ontwerp om de reflectie in de dagevaluatie te stimuleren eruit?
7. In hoeverre voldoet de herziende dagevaluatie aan de ontwerpeisen?

Onderzoeksplan vooronderzoek

De deelvragen die vallen onder de generieke kennis worden beantwoord door de literatuurstudie. De deelvragen die te maken hebben met de context worden in de praktijk beantwoordt. Hieronder is een schema te zien met daarin beschreven hoe de vragen beantwoord zullen worden.

Deelvraag	Soort vraag	Operationalisatie	Methode dataverzameling	Middelen, respondenten, literatuur
4. Hoe worden op dit moment de dagevaluaties uitgevoerd?	Praktijk	-Inhoud dagevaluatie -Doelen dagevaluatie	Bevragen, observeren.	Er zal een vragenlijst opgesteld worden. Deze vragenlijst zal worden beantwoord door de leraren van de bouw. De dagevaluaties van de tutors zal worden geobserveerd. Een niet-participerende, directe, minder gestructureerde observatie zal gebruikt worden. De observatie zal vaker plaats vinden. Van der Donk & Van Lanen (2016) beschrijft dat deze manier gebruikt kan worden om de activiteit goed waar te nemen. Ook wordt er een groepsinterview gehouden. Hierbij kunnen de kinderen discussiëren over de opbouw van de dagevaluatie.
5. Hoe ervaren de kinderen en de leerkrachten de huidige dagevaluatie van de tutor?	Praktijk	-Ervaringen bij de dagevaluatie. -Opinies van tutors en leraren.	bevragen	Een vragenlijst zal worden opgesteld. De vragenlijst zal beantwoord worden door de leraren. De vragenlijst bevat gesloten en open vragen en er is ruimte om punten uit te leggen en de mening te geven. Er wordt een groepsinterview gehouden met de kinderen. Hierbij worden open vragen gesteld. Van der Donk & Van Lanen (2016) legt uit dat dit een goede manier is om de activiteit vast te leggen.

Deze tabel is gebaseerd op het boek Praktijkonderzoek in de school van Van der Donk & Van Lanen (2016).

2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding literatuurstudie

In de literatuurstudie wordt er gezocht naar antwoorden op de generieke deelvragen. Deze antwoorden worden onderbouwt door relevante literatuur die gevonden is. De deelvragen zijn in de introductie opgesteld. Deze deelvragen zijn gericht op het begrip reflectie, op de vaardigheden van een tutor en op de opbouw van de reflectie in een daguevaluatie. In de literatuurstudie zullen de belangrijkste begrippen van de introductie beschreven worden.

2.2 Literatuurstudie

Reflectie

Het begrip *reflectie* is erg breed. Het kan op verschillende manieren gebruikt worden. Cambridge Dictionary (2020) geeft de volgende betekenis van het woord *self-reflection*:

“The activity of thinking about your own feelings and behaviour, and the reasons that may lie behind them”

Uit deze betekenis komt naar voren dat reflectie in het algemeen inhoudt dat er wordt teruggekeken naar de eigen gevoelens en gedrag en de oorzaken die hier achter liggen. Reflecteren komt veel terug in de samenleving. Het is een vorm van leren waarbij je richt op ervaringen. Deze ervaringen komen voor in de samenleving en ook op school. (Groen, 2015)

Bij het reflecteren wordt er terug gekeken naar het eigen handelen en de aanpak. In onderzoek van Hooijmaaijers et al. (2016) komt naar voren dat kinderen reflecteren wanneer er over hun eigen handelen kan worden nagedacht. Er kan gereflecteerd worden op wat de kinderen doen, hoe dit gedaan en hoe dit beleefd word. Reflecteren kan aan het begin van het leerproces, tijdens het leerproces en na het leerproces plaatsvinden. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden naar welke doelen er gesteld zijn, hoe het leerproces verloopt en of de leerdoelen behaald zijn. Kinderen hebben vaak een behoorlijk inzicht in wat wel goed en niet goed werkt bij hun eigen leerproces. Tegenwoordig wordt er veel verwacht van de kinderen ten opzichte van eigen initiatief en eigen verantwoordelijkheid. De kinderen moeten kritisch leren terugkijken op hun eigen leerproces. Zo krijgen ze meer grip op hun eigen leerproces en leren dat proces ook bij te sturen. Reflecteren is een bewustwording. Het is een bewuste mentale activiteit waarbij de kinderen inzicht krijgen in de manier waarop ze leren en de resultaten die behaald kunnen worden als de doelen voltooid zijn.

Om te reflecteren is het belangrijk dat er doelen zijn opgesteld waar de kinderen op terug kunnen kijken. Andersom is dit ook het geval, om te werken uit doelen is het essentieel dat er goed gereflecteerd wordt. (Hooijmaaijers et al., 2016; Muynck et al., 2013). Wanneer er een leerdoel is opgesteld, kunnen de kinderen en de leraren samen bekijken waar er misschien problemen liggen. Bij de eindreflectie kunnen de oorzaken van deze problemen, maar ook de oorzaken van successen worden blootgelegd. Begeleiding bij reflecteren is belangrijk. Het is voor het kind en de begeleider zeer waardevol om het leerproces te bespreken. Het brengt hun beide een stap verder in het bewust leren. De kinderen echt begeleiden in het leren reflecteren en hun hierin niet alleen te laten is een voorwaarde voor die ontwikkeling. (Groen, 2020; Muynck et al., 2013)

Ook is er een verschil tussen de begrippen reflectie en evaluatie. Deze begrippen worden vaak gezamenlijk gebruikt, maar er zit wel degelijk een verschil tussen. Het zijn twee verschillende vaardigheden. Evalueren is gericht op een taak en er zit uiteindelijk een beoordelingsmoment aan vast. Reflecteren heeft meer te maken met het eigen gedrag en zoekt daarin de weg. Reflecteren heeft geen oordeel en is meer onderzoekend. (Groen, 2020)

Reflecteren is van groot belang voor kinderen op de basisschool. Bij de kerndoelen van SLO (2009) staat beschreven dat reflecteren een onderdeel is van de kunstzinnige oriëntatie. Kerndoel 55 is gericht op de reflectie van kinderen. De leerlingen leren op hun eigen werk en op het werk van anderen te

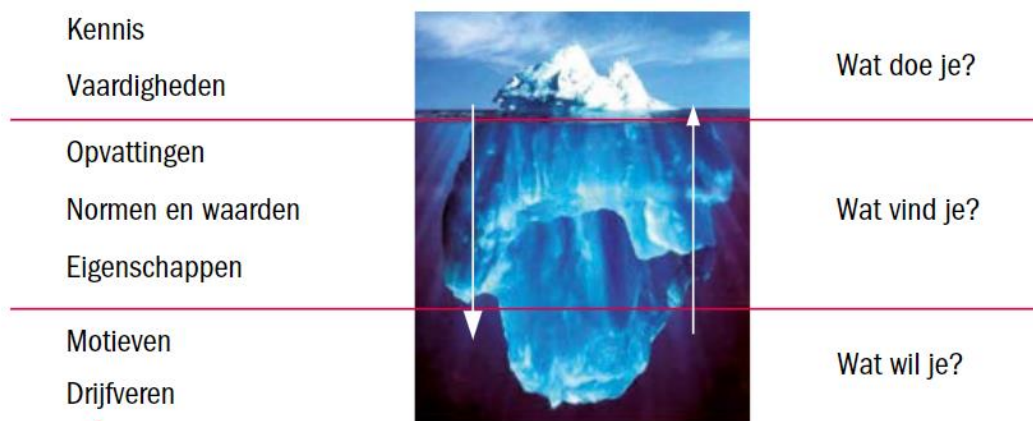
reflecteren. Dit doel is gericht op de kunstvakken, maar in de praktijk is dit kerndoel in te zetten bij alle vakken in het basisonderwijs. Het eigen werk van de kinderen staat centraal. Doormiddel van vragen stellen worden de kinderen gestimuleerd om na te denken over hun eigen werk. Het is van belang dat kinderen leren luisteren naar elkaar en leren te beargumenteren.

Als de kinderen bewust willen leren, hebben ze te maken met de *mindset*. In onderzoek van Dweck (2006) komt naar voren dat de *mindset* op twee manieren gezien kan worden. De *fixed mindset* en de *growth mindset*. De *fixed mindset* houdt in dat de intelligentie, vaardigheden en talenten al bij voorbaat vast staan. Deze *mindset* richt zich vooral op successen, scores en het nastreven van doelen. Omdat er is vastgesteld dat de intelligentie vast staat, is het daarbij van belang dat deze intelligentie bewezen wordt. Dit is een intensief proces waarbij er veel wordt gekeken naar de manier waarop men overkomt. De *growth mindset* is gebaseerd op de theorie dat de intelligentie kan worden vergroot en ontwikkelt door de inzet, het doorzettingsvermogen en door zich te richten op het eigen leerproces. Er zijn veel verschillen tussen mensen, maar bij deze *mindset* wordt er beschreven dat iedereen in staat is om te groeien door ervaringen op te doen en hiervan te leren. Bij dit leerproces wordt er niet gekeken naar de scores en de successen, maar naar de manier waarop er geleerd wordt. Er wordt gekeken waar er meer kan groeien en waar er meer ontwikkeling kan worden gestimuleerd. De *growth mindset* wordt door Dweck (2006) beschreven als een positieve manier van leren. Het stimuleren van deze *mindset* op bijvoorbeeld basisscholen wordt sterk aanbevolen.

Ricci (2017) beschrijft belangrijke ontwikkelingspunten die gebruikt kunnen worden om de school op het goede spoor te zetten van de *growth mindset*. Een belangrijk onderdeel van deze *mindset* is het kunnen terug kijken op het proces, ook wel het reflecteren genoemd. Hierbij wordt er duidelijk wat er goed ging in het proces en waar nog ontwikkelingspunten zitten. Deze ontwikkelingspunten kunnen bestudeerd worden en er kunnen conclusies worden getrokken over de groeipunten. Waar kan er nog verder aan gewerkt worden en wat kan er nog groeien. Dit is een belangrijk deel van de *growth mindset*. Er zijn altijd punten die je verder kunt ontwikkelen. De reflectie is een onderdeel waarbij de groei inzichtelijk wordt en hierdoor is dit een essentieel onderdeel op de basisschool.

Vaardigheden van een tutor

De vaardigheden die de tutors nodig hebben om een daguevaluatie te begeleiden, hebben te maken met het stimuleren van de reflectie. Het bieden van deze begeleiding kan soms best lastig zijn. Dit komt omdat een groot deel van het gedrag niet zichtbaar is. In het onderzoek van McClelland (1987) is hier een duidelijk model bij gemaakt. Dit model is gebaseerd op het waarneembare gedrag en het niet-waarneembare gedrag. Dit model wordt ook wel de *Ijsberg van McClelland* genoemd. Het waarneembare gedrag is het deel van het handelen. De dingen die zichtbaar zijn voor de omgeving. Het niet-waarneembare gedrag is het deel dat daar achter ligt. Dit kunnen gedachten zijn, de beleving of de gevoelens. Het niet-waarneembare gedrag is vaak voor de persoon zelf ook nog onbewust. Hieronder is het model te zien van McClelland (1987) te zien.

Bron: McClelland (1987)

Boven het wateroppervlakte is het waarneembare gedrag te zien. Hierbij komt de kennis en de vaardigheden naar boven. Onder het wateroppervlakte is een groot deel van de ijsberg. Dit geeft het niet-waarneembare gedrag weer. De onderliggende onderdelen hebben invloed op het deel dat te zien is boven het wateroppervlakte. Voorbeelden van onderliggende delen en dus het niet-waarneembare gedrag zijn; Het zelfbeeld, de normen en waarden, de identiteit en de motieven van de persoon. Als tutor is het dus belangrijk om samen te onderzoeken wat het handelen is, maar ook waarom dat zo is gedaan en wat hier achter zit. Waarom zijn bepaalde keuzes gemaakt en wat was het doel van deze keuzes.

Om te kunnen reflecteren is het essentieel om abstract te kijken naar de gebeurtenissen. Bij het abstract denken wordt er teruggedacht naar een gebeurtenis en een situatie dat niet tastbaar is. De situatie wordt in gedachten voorgesteld en deze wordt beredeneerd. Bij de reflectie moet het kind op een abstract niveau denken. Dit wordt ook wel het metacognitieve niveau genoemd (Groen, 2020). De taak van de tutor hierbij is om deze manier van denken voor te doen en te begeleiden bij het kind. Het is dus belangrijk dat de tutor in staat is om op het metacognitieve niveau te denken.

Een belangrijke vaardigheid om te kunnen reflecteren is het waarnemen en met aandacht te kijken naar zichzelf en de omgeving. Iedereen heeft een bril op waardoor hij zichzelf en de omgeving om hem heen beschouwt en iedereen heeft daarbij blinde vlekken. Doordat een tutor vragen stelt of feedback geeft over wat zij waarnemen, kan het blikveld van het kind worden verruimd (Geenen, 2017). Tutors begeleiden in het ontdekken van het waarneembare gedrag en het niet-waarneembare gedrag van het kind. Een manier om als tutor het gesprek aan te gaan en terug te kijken in het gedrag, is het stellen van de juiste vragen. Groen (2020) legt uit dat het stellen van vragen belangrijk is bij een reflectie. Door vragen te stellen aan het kind, geeft dit het kind de gelegenheid om de gedachten en gevoelens van de situatie te ordenen. Het kind kan zo kritisch naar het eigen gedrag kijken en conclusies trekken. Er zijn verschillende soorten vragen. Er kan onderscheid gemaakt worden in open vragen en gesloten vragen. Bij open vragen komt er vaak een uitgebreid antwoord en bij een gesloten vraag zijn de antwoorden kort. Bij een reflectie is het de bedoeling dat er verdiept wordt in de ervaringen en het gedrag. Het is duidelijk dat er met gesloten vragen weinig wordt verdiept. Open vragen zijn zeker geschikt voor een reflectie. De verdiepende en open vragen zorgen ervoor dat er meer informatie kan worden verzameld. Het is dus een belangrijke vaardigheid van een tutor om open en verdiepende vragen te stellen. Hierdoor wordt het kind gestimuleerd op te reflecteren op het eigen gedrag. Ook is het belangrijk dat de tutor doorvraagt. Door verbredende vragen te stellen kan er een duidelijk antwoord worden geformuleerd. Deze antwoorden kunnen het kind weer helpen om conclusies te trekken uit de ervaringen. (Geenen, 2017; Groen 2020)

Nadat er bij de reflectie is waargenomen door de tutor en het kind zelf op een abstracte manier, kan er feedback worden opgesteld door de tutor. Feedback is het geven van een terugkoppeling. Geenen (2017) legt uit dat feedback kan leiden tot nieuwe inzichten verandering in het gedrag. Er kan positieve en negatieve feedback worden gegeven. Positieve feedback geeft aan dat het gedrag gewenst is en er wordt geadviseerd om dit gedrag voort te zetten. Bij negatieve feedback wordt er geadviseerd om het gedrag te veranderen. In sommige gevallen is het mogelijk dat feedback kan worden ontvangen als kritiek. Daarom is het van belang dat de tutor de feedback op een duidelijke en opbouwende manier verteld. Vanhoof en Speltincx (2020) beschrijven de definitie van feedback als een proces waarin kinderen van verschillende bronnen informatie over hun prestaties interpreteren en gebruiken. Deze informatie gebruiken de kinderen om de kwaliteit van hun werk en leerstrategieën te verbeteren. Grosman (2015) legt uit dat bij het geven van feedback gekeken moet worden naar de verbeterbare componenten van het leerproces. Feedback geven over persoonlijke kwaliteiten heeft weinig invloed op het leerproces. De feedback moet specifiek gegeven worden, zodat het kind goed weet welke aspecten van het leren bedoeld worden. Ook is feedback per kind verschillend. Het ene kind vindt het niet erg om negatieve feedback te ontvangen en het andere kind wordt hier erg onzeker van. Het is belangrijk dat de tutor een goede relatie opbouwt met het kind en hierdoor kan er goed worden

ingeschat hoe en welke feedback er gegeven kan worden. De feedback die gegeven kan worden hoeft niet meteen te betekenen dat er verandering komt. Het is aan het kind om deze informatie te ontvangen. Het kind beslist dan zelf om iets met de feedback te doen en het gedrag te veranderen bijvoorbeeld.

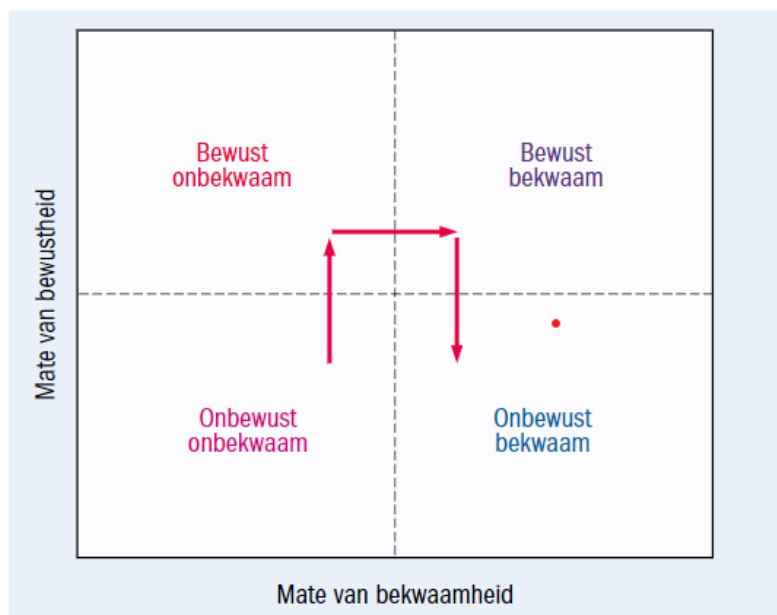
Naast de hierboven genoemde vaardigheden is het belangrijk dat de tutor een gevoel voor verantwoordelijk en empathie heeft. Niet alleen voor zichzelf, maar ook voor het kind dat begeleid wordt. In het onderzoek van Scheepens en Bakx (2016) komt naar voren dat verantwoordelijkheid en zelfstandigheid een groot onderdeel zijn van zelfregulatie. Bij zelfregulatie kan een leerling zelf aan doelen werken en heeft de leraar meer een coachende rol in de groep. Een tutor kan een grote rol spelen bij het kind als begeleider en coach in het proces van zelfregulerend leren. De tutor moet zelf kunnen inzien hoe zelfregulerend werken in elkaar zit. De tutor heeft bijvoorbeeld inzicht op de verantwoordelijkheid over de leerdoelen en kan hierbij het kind helpen. Ook kan een tutor begeleiden in de zelfstandigheid van het kind. De tutors kunnen begeleiden in de taakaanpak van het kind en kunnen hun helpen bij het nemen van beslissingen hierover. Door vroeg te beginnen met de zelfregulatie, zullen kinderen het zien als een systematisch en gecontroleerd proces. In dit proces dragen de kinderen en de tutors de zelfverantwoordelijkheid (Scheepens & Bakx, 2016).

De eigenschap empathie kan een tutor goed gebruiken bij het begeleiden van het kind tijdens een reflectie. Een empathisch vermogen is noodzakelijk bij een reflectie. Het kind en de tutor moet zich kunnen inleven in gevoelens en gedachten van een ander en dit ook aan elkaar kunnen tonen (Groen, 2020). De tutor kan dit toepassen bij het geven van de feedback, hierdoor kan de relatie in stand blijven en kunnen er geen misverstanden ontstaan. Het kind kan het empathische vermogen toepassen bij het ontvangen van de feedback. Een goede dagevaluatie met hierin reflectie met het kind en de tutor vereist empathisch vermogen.

Reflectie in de dagevaluaties

Bij een goede dagevaluatie van de tutor en het kind, vindt er reflectie plaats. Hierboven zijn de verschillende vaardigheden genoemd die een tutor kan helpen bij het begeleiden van de dagevaluatie. Het doel van de dagevaluatie is om te reflecteren op de gebeurtenissen, het gedrag en het werk van de dag. Hieronder volgt een uitleg over de verschillende manieren waarop een dagevaluatie de reflectie van de dag kan bevorderen. Ook wordt de algemene inhoud die een dagevaluatie kan hebben beschreven.

Om een goede dagevaluatie op te bouwen is het belangrijk om eerst te weten hoe het leren precies in elkaar zit. In onderzoek van Maslow (1954) komen de stadia van leren naar voren. Hieronder is het model te zien die in het onderzoek is gecreëerd.

Bron: Coppoolse & Vroegindewij, 2010

In dit model komen vier stadia van leren naar voren. Het kind begint in de eerste fase. Dit is onbewust bekwaam. Door te reflecteren kan het kind in de volgende fase stappen. In deze fase is het kind bewust van zijn/haar onbekwaamheid. De bewustwording hiervan kan het kind stimuleren om daar de derde fase te gaan. Bij deze fase is het kind bewust bekwaam. Om bij deze fase te komen kan het kind oefenen met nieuwe manieren waarbij het gedrag is verandert. Er kunnen nieuwe vaardigheden en nieuwe kennis worden verwerft. Door veel te oefenen kan het nieuwe gedrag zich eigen maken. Het gedrag wordt voor het kind vanzelfsprekend en dan is het kind in de laatste fase terechtgekomen (Groen, 2020). Uit dit onderzoek kan er geconcludeerd worden dat het kind door deze stadia heen moet lopen bij de dagevaluatie. Het is noodzakelijk dat het kind de mogelijkheid krijgt om bewust te worden van zijn/haar onbekwaamheid en hier iets aan te kunnen doen. De tutor kan het kind vooral begeleiden bij de overgang van de eerste naar de tweede fase.

Om de inhoud van een dagevaluatie te bepalen zijn er verschillende reflectiemodellen die hierbij kunnen helpen. Een reflectiemodel heeft geen vaste volgorde, maar deze modellen kunnen het kind wel helpen om systematisch en gestructureerd terug te kijken naar de situatie (Geenen, 2017). De reflectiemodellen kunnen wel invloed hebben om een goede opbouw in de dagevaluatie te creëren en een duidelijk repertoire te maken die de kinderen kunnen volgen.

Het eerste model dat gebruikt kan worden om te reflecteren is het spiraalmodel van Korthagen (2019). Dit spiraalmodel is hieronder te zien.

Bron: Korthagen & Nuijten, 2019

In het spiraalmodel zijn 5 verschillende fases te zien. In het onderzoek legt Korthagen (2019) uit dat dit model de kinderen houvast kan geven bij de reflectie. De eerste fase richt zich op het ervaren. Hierbij maakt het kind de situatie mee waarop gereflecteerd kan worden. Om te kunnen reflecteren op deze gebeurtenis is het belangrijk dat er goed wordt onthouden wat er gebeurt is. Vragen die gesteld kunnen worden zijn bijvoorbeeld: Wat gebeurde er en wat was precies de situatie? Bij fase twee wordt er teruggeblikt op de ervaring. Er wordt gekeken naar de omstandigheden, naar het eigen denken en handelen en naar de anderen in de omgeving. Het kind probeert het zo concreet mogelijk te beschrijven. Zo wordt de vraag: ‘Wat is er precies gebeurd?’, zo goed mogelijk beantwoord. Tot zover is er een voorbereiding gemaakt voor de reflectie. Vanaf fase 3 gaat de reflectie pas echt beginnen. In deze fase komen de verbintenissen tussen het kind en de omgeving meer naar voren. Er wordt uitgezocht wat invloed heeft op het kind en op de omgeving, welke inzichten dit oplevert en wat hiervan geleerd kan worden. Er wordt een leerdoel opgezet die in de toekomst gebruikt kan worden bij nieuwe ervaringen. In fase vier worden de nieuwe leerdoelen herzien en aangevuld. In de laatste fase worden de nieuwe leerdoelen uitgevoerd en kunnen er nieuwe ervaringen worden opgedaan. Hierna kunnen de fases opnieuw beginnen bij de nieuwe ervaring (Geenen, 2017; Korthagen & Nuijten, 2019). Het is belangrijk dat altijd gereflecteerd wordt, ook al zijn er geen problemen. Er zijn altijd wel punten die herzien kunnen worden en er wordt pas echt geleerd als er bewuste keuzes worden gemaakt in het leerproces (Korthagen & Lagerwerf, 2020).

Een ander model die de kinderen en de tutors kan helpen bij het verdiepen van de reflectie is het ui-model. In het onderzoek van Korthagen (2019) is dit model naar voren gekomen. Het ui-model is verbonden met het spiraalmodel. Het spiraal model is gericht op de opbouw van de reflectie en het zorgt voor meer structuur. Het ui-model richt zich meer op de onderliggende vaardigheden en de diepere gedachten van de persoon.

Bron: Korthagen & Nuijten, 2019

Het ui-model bestaat uit zes verschillende lagen. Bij elke laag wordt er nagedacht op een dieper niveau. De zes lagen kunnen als volgt worden uitgelegd:

- De buitenste laag is gericht op de omgeving. Er wordt concreet gekeken naar het contact met de andere personen in de omgeving en in de situatie. De nadruk van dit niveau ligt op het begrijpen en het verklaren van de situatie en de omgeving.
- De tweede laag gaat over het gedrag van de persoon. De hoofdvraag die op dit niveau beantwoord kan worden is: 'Wat doe je?'. Er kan worden gekeken naar hoe het gedrag van de persoon invloed heeft op de omgeving en andersom. Dit niveau gaat over de acties en de gedachten van de persoon.
- De derde laag focust op de vaardigheden van de persoon. Er wordt gereflecteerd op wat de persoon kan en weet. De competenties van de persoon beïnvloeden het gedrag in de situatie en kunnen ook de omgeving beïnvloeden.
- De vierde laag richt zich op de overtuigingen van de persoon. Dit heeft te maken met welke normen en waarden er voor de persoon belangrijk zijn.
- De identiteit van de persoon is het onderdeel van het vijfde niveau. Bij deze laag wordt er gekeken naar hoe de persoon zichzelf ziet en welke rol diegene inneemt in de situatie. De rol die aangenomen wordt door de persoon heeft invloed op de anderen in de omgeving. Ook is de motivatie een groot onderdeel in dit niveau.
- De binnenste laag heeft te maken met de betrokkenheid van de persoon. De diepste waarden worden beargumenteerd en de idealen komen naar boven. Dit niveau richt zich op de roeping en de missie van de persoon.

Binnenin de kern van het ui-model zijn de kernkwaliteiten van de persoon te vinden. Als er genoeg aandacht wordt besteed aan elk niveau, kan er een reflectie ontstaan die verdiepend en verbredend is (Geenen, 2017; Korthagen & Nuijten, 2019).

Deze modellen geven een duidelijk overzicht bij hoe de reflectie van een kind opgebouwd kan worden. De tutors krijgen hierbij de taak om deze reflectie zo goed mogelijk te begeleiden en feedback te geven waarbij dat nodig is.

2.3 Conclusie literatuurstudie

Er kunnen meerdere conclusies worden getrokken uit de literatuurstudie. De betekenis van reflecteren is verbonden met het bewust leren. De kinderen leren terug te kijken op de situatie. Het gedrag dat hierbij naar voren komt, kan veel invloed hebben op het leerproces van een kind. Er kunnen bevindingen worden gedaan die het kind helpen bij het maken van nieuwe leerdoelen in de toekomst. Door leerdoelen op te stellen kunnen de kinderen bewust hierop reflecteren. Het geeft een duidelijke houvast. Ook kan er gereflecteerd worden op hoe het leerproces verloopt. Door kritisch te kijken naar ervaringen, kunnen de kinderen meer grip krijgen op hun eigen leerproces. Reflecteren is een bewuste mentale activiteit die zorgt voor meer inzicht in het leerproces. Begeleiding bij reflecteren is erg belangrijk. Het is zeer waardevol voor het kind en de begeleider om het proces van het reflecteren samen te doen. Doormiddel van vragen stellen kan de reflectie worden gestimuleerd (Groen, 2020; Hooijmaaijers et al., 2016; Muynck et al., 2013). Het hebben van een *growth mindset* is ook belangrijk voor de reflectie. De *mindset* van het kind heeft invloed op hoe de omgeving en de ervaringen worden gezien. Het kind met een *growth mindset* weet dat de ontwikkelingspunten die voortkomen uit de reflectie, bedoeld zijn om verder te groeien (Dweck, 2006).

Als een tutor moet je het reflectieproces van het kind kunnen begeleiden. Er zijn bepaalde vaardigheden die noodzakelijk zijn voor een tutor om het reflecteren te helpen. Niet alles waarop gereflecteerd kan worden is meteen zichtbaar. Een tutor moet goed kunnen waarnemen en verder kijken dan alleen het oppervlak om een goede reflectie te begeleiden. Het kan zijn dat het kind niet bewust is van bepaald gedrag en er kan een onderliggende reden zijn die hierbij betrokken is. Bij een reflectie is het belangrijk dat er op een abstract niveau gedacht wordt. Dit wordt ook wel het metacognitieve niveau genoemd (Groen, 2020). Naast het waarnemen en abstract denken is het belangrijk dat de tutor de juiste vragen stelt. Door vragen te stellen aan het kind, kan de reflectie geordend en duidelijker worden. Zo ontstaat er meer overzicht. Het stellen van open vragen en verdiepende vragen kan zorgen voor verdieping en verbreding in de reflectie. Door antwoorden te zoeken op de vragen, kunnen er conclusies worden getrokken uit de ervaringen (Geenen, 2017). De tutor kan als aanvulling op de reflectie, feedback bieden aan het kind. De feedback kan door de tutor op een duidelijke en opbouwende manier worden gegeven. De feedback kan het kind helpen bij het stellen van nieuwe leerdoelen. Het kind kan zelf beslissen of de feedback meegenomen wordt bij de beslissingen en kan helpen bij veranderingen. (Grosman, 2015; Vanhoof & Speltinckx, 2020)

Het is belangrijk dat de tutor een gevoel voor verantwoordelijkheid en empathie heeft. Het inzicht hebben op de leerdoelen van het kind heeft hier veel mee te maken. De tutor moet zelfstandig het kind kunnen begeleiden en hierbij moet de tutor zijn eigen verantwoordelijkheid laten zien (Scheepens & Bakx, 2016). Een empathisch vermogen is ook essentieel voor een tutor. Het inleven in de gedachten en de gevoelens van het kind is belangrijk voor de reflectie. Bij het geven van bijvoorbeeld de feedback moet er rekening gehouden worden met de gevoelens van het kind (Groen, 2020).

Een reflectie heeft geen vaste opbouw. Wel zijn er verschillende fases die zorgen voor meer overzicht en duidelijkheid. Bij het leerproces in het algemeen zijn er vier stadia. Deze lopen van onbewust onbekwaam naar bewust bekwaam. Het kind gaat door deze vier stadia heen tijdens het leerproces (Maslow, 1954). Het spiraalmodel en het ui-model zorgen voor meer duidelijkheid en meer verdieping in het reflectieproces. De tutors kunnen deze modellen gebruiken om de reflectie te begeleiden en samen met het kind nieuwe leerdoelen op te zetten (Geenen, 2017; Korthagen & Nuijten, 2019).

3. Contextonderzoek

3.1 Inleiding contextonderzoek

Dit contextonderzoek is opgebouwd om de deelvragen over de contextkennis te beantwoorden. De deelvragen zijn gericht op de huidige situatie op de basisschool. Er wordt onderzocht hoe de huidige dagevaluaties worden uitgevoerd en hoe de huidige dagevaluaties worden ervaren door de kinderen en de leraren. Hierbij wordt vooral gekeken naar hoe de reflectie wordt uitgevoerd door het kind en de tutor en hoe de reflectie op dit moment gestimuleerd wordt. Om antwoorden te zoeken op deze deelvragen worden verschillende manieren gebruikt om informatie te verzamelen. Er worden groepsinterviews gehouden in de verschillende groepen, een vragenlijst wordt gegeven aan de leraren van de bovenbouw en er worden observaties uitgevoerd bij de dagevaluatie van verschillende kinderen en tutors. Bij de observaties wordt er gekeken naar de huidige dagevaluatie en wat deze inhoud. Er wordt hierbij niet onderzocht wat de ervaringen van de kinderen of de leraren zijn.

3.2 Methode contextonderzoek

Inhoud dagevaluatie en ervaringen

Om inzicht te krijgen op de huidige situatie, worden er op verschillende manieren informatie verzameld. Hierbij wordt informatie opgedaan over de inhoud van de huidige dagevaluaties en de ervaringen van de kinderen en de leraren.

Respondenten

Het groepsinterview wordt gehouden met de kinderen uit de vier groepen van de bovenbouw. De interviews wordt gehouden in de kring. In iedere groep zitten 25 tot 30 kinderen. Deze kinderen zitten in het leerjaar 6/7/8 en zijn tussen acht en elf jaar oud. De kinderen kunnen reageren op de vragen en stellingen die gegeven worden in het interview. Ook mogen de kinderen op elkaar reageren en vragen stellen. Met deze groepsinterviews kan er een beeld worden geschetst bij hoe de dagevaluaties eruit zien, welke vragen door de tutor gesteld worden en of de reflectie gestimuleerd wordt. Ook kunnen de kinderen hun ervaringen en meningen over de dagevaluaties delen.

De vragenlijst wordt gehouden bij de leraren van de bovenbouw. De bovenbouw bevat vier groepen en ook vier vaste leraren. Deze vier leraren kunnen de vragenlijst invullen. Met deze vragenlijst kunnen de leraren aangeven hoe de dagevaluatie nu wordt uitgevoerd in de groepen en hoe de reflectie hierbij gestimuleerd wordt. Ook kunnen de leraren hun ervaringen delen en hun mening over de huidige dagevaluatie geven.

De observaties worden gehouden in twee van de vier bovenbouwgroepen. In beide groepen worden de observaties gericht op twee kinderen. Van deze twee kinderen is er een tutor. De tutor zit in groep 7 of 8 en is tussen de negen en elf jaar oud. Het kind dat begeleid wordt door de tutor zit in groep 6 of 7 en is tussen de acht en tien jaar oud. De kinderen doen de dagevaluatie zoals ze het gewend zijn. Met deze observaties kan er een beeld worden geschetst bij hoe de dagevaluaties in de praktijk worden uitgevoerd. Ook kan er geconcludeerd worden of de dagevaluaties in de praktijk hetzelfde zijn als de beschrijvingen die gegeven zijn door de kinderen en de leraren.

Instrumenten

Het groepsinterview is opgesteld in verschillende onderdelen. De structuur die gebruikt wordt is eerst gericht op het 'wat' en 'waarom' en daarna op het 'hoe' (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Het groepsinterview wordt opgebouwd met een inleiding, een kern en een slot. Bij de inleiding wordt er kennis gemaakt met het onderwerp. Er worden afspraken gemaakt over hoe het interview wordt gehouden en wat het interview inhoud. Bij de kern van het groepsinterview worden er open vragen gesteld over de inhoud van de dagevaluatie en de ervaringen hierbij. Er worden open vragen gesteld over de opbouw van een dagevaluatie, over de duur van de dagevaluatie, over het soort vragen dat gesteld wordt en hoe de kinderen dit vinden. Van der Donk en Van Lanen (2016) leggen uit dat er

verschillende vragen gesteld kunnen worden in een groepsinterview. In de kern van dit groepsinterview worden er vervolgvragen, verdiepende vragen en specificerende vragen gesteld. Hiervoor is gekozen, zodat er een concreet beeld kan worden gevormd bij de inhoud van de dagevaluatie. Bij de afsluiting kunnen de kinderen overige opmerkingen maken en nog vragen stellen over het onderwerp. De vragen die gericht zijn op de inhoud van de dagevaluatie zijn gebaseerd op de theorie van Groen (2020) en Geenen (2017). Die geven aan dat er verschillende soorten vragen gesteld kunnen worden. Het is belangrijk om te weten of de tutor open of gesloten vragen stelt. Er kan ook gekeken worden of er wordt verdiept in de reflectie. Ook wordt er in dit groepsinterview gekeken of de modellen van Korthagen (2019) bij de huidige situatie naar voren komen. Er wordt gepeild of de stappen van het spiraal model en de verdieping van het ui-model gebruikt worden door de tutor. De kinderen krijgen de mogelijkheid om hun mening over de huidige dagevaluatie te geven en ze kunnen aangeven of er iets toegevoegd of verandert moet worden.

Er is gekozen voor een groepsinterview, omdat een groepsdiscussie behulpzaam kan zijn bij het bespreken van het onderwerp. Er kunnen meerdere perspectieven worden besproken en er kan gereageerd worden op elkaar. Het onderwerp van het groepsinterview is algemeen en het ligt niet gevoelig bij kinderen. Hierdoor is het veilig om te bespreken in het groepsinterview (Van der Donk & Van Lanen, 2016).

De vragenlijst is gemaakt voor de leraren uit de bovenbouw. Deze vragenlijst bevat open en gesloten vragen. Een groot deel van de vragenlijst bevat open vragen. De leraren kunnen zo meer beschrijven en dieper op het antwoord ingaan. Hiervoor is gekozen, omdat de vragenlijst bij een kleine groep wordt afgenomen. Ook kan er zo een beter beeld gevormd worden van de situatie. De rest van de vragenlijst bevat gesloten vragen. Dit is goed te analyseren en te vergelijken (Van der Donk & Van Lanen, 2016). De inhoud van de vragen is gebaseerd op de theorie van Groen (2020) en Geenen (2017). Deze theorie gaat over de manieren waarop reflectie gestimuleerd kan worden. Door verdiepende vragen te stellen kan er een verdiepende reflectie ontstaan. Een andere manier om de reflectie te stimuleren is door feedback te geven. Grosman (2015) legt uit dat de feedback op een duidelijke en opbouwende manier gegeven moet worden. Ook moet de feedback gericht zijn op verbeterbare componenten van het leerproces. In de vragenlijst wordt er gekeken of de reflectie gestimuleerd wordt en hoe dit wordt gedaan. In de vragenlijst zijn er vragen gericht op de inhoud van de dagevaluatie, maar ook op de ervaringen met de huidige dagevaluatie en de reflectie. De vragenlijst is vóór het onderzoek getest bij een leraar van de middenbouw. Hiervoor is gekozen, omdat de vragenlijst dan van te voren gecontroleerd kan worden. Op deze manier kan er worden gecontroleerd of de vragen goed begrepen kunnen worden, hoelang de vragenlijst duurt en of de vragenlijst helemaal compleet is (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Er is gecontroleerd op de duidelijkheid en opbouw van de vragenlijst.

Er is gekozen voor een vragenlijst, omdat er op deze manier in korte tijd informatie kan worden verzameld. Bij een vragenlijst krijgen de respondenten de tijd om na te denken over de vragen en kunnen ze doormiddel van gesloten en open vragen hun ervaringen en inzichten beschrijven. De resultaten die bij een vragenlijst worden verzameld zijn overzichtelijk en betrouwbaar (Baarda, 2019).

Er worden twee verschillende niet-participerende, directe observaties gehouden. De eerste is een minder gestructureerde observatie die is gericht op de reflectie van de kinderen en de begeleiding van de tutors. Bij deze observatie wordt er vooral opgeschreven wat er is gezegd en wat er gedaan wordt. Er wordt zo objectief mogelijk beschreven wat een dagevaluatie inhoudt en welke stappen de kinderen doorlopen. Ook wordt er geobserveerd welke vragen de tutors stellen en waar de tutors naar kijken, bijvoorbeeld naar het werk of het gedrag. De opbouw van de observatie is gebaseerd op het format die is opgesteld door Van der Donk & Van Lanen (2016). De eerste observatie is te vergelijken met een logboek. De observatiepunten worden open geformuleerd en het doel van de observatie wordt genoteerd. Hierdoor is het duidelijk wat er van de observatie verwacht wordt. In het doel worden de punten waar op gelet gaat worden beschreven.

De tweede observatie is gestructureerd en er wordt gekeken in welke mate of hoe intens iets voorkomt.

In de observatie wordt er doormiddel van beoordelingsschalen bepaald of de stelling onvoldoende of voldoende voorkomt. (Van der Donk & Van Lanen, 2016). De observatie bevat stellingen die gebaseerd zijn op de stappen uit het spiraalmodel en de lagen uit het ui-model van Korthagen (2019). In de observatie wordt er bepaald of er voldoende aandacht wordt besteed aan de verschillende stappen en lagen. Zodra er voldoende tijd en aandacht besteed wordt aan de stappen en de lagen van de modellen van Korthagen (2019), kan er worden geconcludeerd dat er een duidelijke reflectie plaatsvindt. Ook bevat de observatie stellingen die gebaseerd zijn op de theorie van Geenen (2017). In deze theorie wordt beschreven dat het geven van feedback essentieel is voor de reflectie. In de observatie wordt er bepaald of de tutors voldoende feedback geven aan de kinderen, waardoor de reflectie kan worden gestimuleerd. De theorie van Maslow (1954) komt ook naar voren in deze observatie. Er wordt bepaald of de kinderen bewust worden over hun eigen (on-)bekwaamheid. De observant bekijkt of de kinderen genoeg gereflecteerd hebben en hierdoor kan er een conclusie worden gemaakt of de kinderen ook bewust worden over hun eigen (on-)bekwaamheid. De opbouw van de observatie is gebaseerd op het format die is opgesteld door Van der Donk & Van Lanen (2016). De observant probeert zo objectief mogelijk te beoordelen. De eerste observatie kan gebruikt worden om de stellingen van de tweede observatie op een objectieve manier te bekijken. Deze twee observaties zijn gekozen op basis van de theorie die opgesteld is door Van der Donk & Van Lanen (2016). Er is gekozen voor een niet-participerende, directe observatie. Hierbij neemt de observant niet actief deel aan de situatie. De observant kan hierdoor de dagevaluatie niet beïnvloeden door bijvoorbeeld vragen te stellen aan de leerlingen. De observaties zijn opgesteld om de huidige dagevaluaties te bekijken en vast te stellen of deze overeenkomen met de situatie die door de kinderen en leraren is beschreven. Een directe observatie wordt gehouden, omdat de observant op deze manier beter kan waarnemen wat de sfeer is bij de dagevaluaties in de groep (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Er zijn twee verschillende observaties opgesteld, hiervoor is gekozen omdat er op deze manier een breed en duidelijk beeld gecreëerd kan worden bij de reflectie in de dagevaluaties. De reflectie in de dagevaluaties worden op deze manier vanuit drie verschillende kanten bekeken en dit kan zorgen voor duidelijke en betrouwbare resultaten.

Materiaal en Procedure

Het groepsinterview wordt voorbereid door het maken van een opzet. Hierin komt de opbouw van het interview te staan. Ook worden er vragen voorbereid die gesteld kunnen worden. Er worden vervolgvragen, verdiepende vragen en specificerende vragen voorbereid. Tijdens het groepsinterview kunnen de vragen worden gewijzigd of er kunnen vragen worden toegevoegd. De groepsinterviews worden begeleid door de onderzoeker. Het vindt plaats in de kring van de groep. De vier groepen worden apart geïnterviewd. Deze groepsinterviews worden opgenomen doormiddel van een dictafoon op de mobiele telefoon. De opzet van het groepsinterview is te vinden in bijlage C.

De vragenlijst wordt online afgenomen. De deelnemende leraren krijgen via de mail een link naar de online vragenlijst. De leraren krijgen een uiterlijke datum waarop de vragenlijst ingevuld kan worden. Op deze manier kan de vragenlijst makkelijk worden verspreid en zijn de resultaten goed te verzamelen en te analyseren (Van der Donk & Van Lanen, 2016). De vragenlijst is te vinden in bijlage D.

Bij de observaties zijn twee verschillende observatieschema's gemaakt. Deze zijn gebaseerd op het format die is opgesteld door Van der Donk & Van Lanen (2016). In beide observatieschema's wordt het doel van de observatie van te voren beschreven. Hierdoor is het duidelijk waar de observant op gaat letten en wat de leidende vraag is van de observatie. Bij de tweede observatie zijn er stellingen opgesteld waar de observant naar gaat kijken. De observaties worden in twee verschillende bovenbouwgroepen uitgevoerd. Dit zorgt voor meer betrouwbaarheid in de resultaten. De observatieschema's zijn te vinden in bijlage E.

3.3 Resultaten contextonderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het contextonderzoek beschreven. De twee deelvragen en de resultaten hierbij worden apart weergegeven. Bij de eerste deelvraag wordt er onderzocht wat de dagevaluatie inhoudt. De tweede deelvraag is gericht op de ervaringen en de opinies van de kinderen en de leraren. Bij de deelvragen worden de behaalde resultaten per onderzoeksinstrument weergegeven.

Inhoud dagevaluatie

Groepsinterview

Voor dit contextonderzoek zijn er groepsinterviews gehouden in de vier bovenbouwgroepen van de basisschool. In deze groepsinterviews zijn er vragen gesteld over de inhoud en de opbouw van de huidige dagevaluaties. De kinderen geven aan dat de dagevaluatie bestaat uit het controleren van het werk en het bespreken van de werkhouding. Eerst kijken de kinderen samen met de tutor naar de weektaak. Als alles ingekleurd is controleren ze of het werk af en nagekeken is. Als het werk niet af is, bespreken ze samen hoe dit komt. Zodra al het werk is gecontroleerd en is besproken, kan de tutor een handtekening op de weektaak van het kind zetten. Daarna kan het werk ingeleverd worden. De vraag die vervolgens gesteld is, richt zich aan de tutors. De kinderen leggen uit wat de taak van de tutor inhoudt. Bij deze vraag kwamen verschillende antwoorden uit de vier groepen. In een groep vertellen de kinderen dat de taak van de tutor vooral het controleren is. Hierbij kijken de tutors het werk na en geven dan de handtekening. Bij een andere groep komt ook naar voren dat het geven van tips heel belangrijk is. Voorbeelden die de kinderen hierbij gegeven hebben zijn het geven van tips over de werkhouding of de werkplek. De tutors bespreken dan bijvoorbeeld samen welke plek in de klas het beste is. Bij de vraag hoe lang de dagevaluatie normaal duurt, worden er ook verschillende antwoorden gegeven. De ene groep concludeert samen dat ze er gemiddeld vijf minuten over doen. De andere groep heeft het over tien minuten. In het algemeen duurt de dagevaluatie in totaal vijf tot tien minuten. Voorbeelden bedenken bij vragen die tutors kunnen stellen in een dagevaluatie, is bij alle klassen moeilijk. Door te discussiëren komen de kinderen tot het voorbeeld waarbij ze vragen stellen over de keuzes die gemaakt zijn door de kinderen. Bijvoorbeeld waarom er is gekozen voor een bepaalde werkplek. De tutor kijkt hierbij of het een geschikte werkplek is voor het kind. De tutors in de groepen vertellen dat ze het kind kunnen begeleiden bij het vinden van een juiste werkplek.

Vragenlijst

Om inzicht te krijgen in de huidige situatie vanuit het standpunt van de leraren, is er een vragenlijst ingevuld. De vragenlijst bevat twee verschillende onderdelen. Het eerste deel is gericht op de inhoud van de dagevaluaties. De leraren geven aan dat de kinderen gemiddeld vijf tot acht minuten bezig zijn met de dagevaluatie. In deze dagevaluatie wordt de weektaak gecontroleerd. De tutors kijken naar het werk, of het werk is nagekeken en hoe de werkhouding was die dag. Tips en feedback kan worden gegeven door de tutors als ze een verbeterpunt zien. Wanneer alles in orde is, zet de tutor een handtekening op de weektaak en kan het kind het werk inleveren. Alle leraren beschrijven dat deze stappen het belangrijkste zijn in de dagevaluatie.

De leraren geven aan dat er verschillende manieren zijn om de reflectie bij de dagevaluatie te bevorderen. De tutors doen dit bijvoorbeeld door vragen te stellen wanneer iets niet gelukt is. De vragen die gesteld kunnen worden zijn gericht op de onderliggende rede en op de werkhouding van het kind. De leraren zelf kunnen de reflectie bevorderen door het gesprek met de kinderen aan te gaan in de kring. Hierbij kan er worden benoemd wat er verwacht wordt van een goede tutor. Er kunnen suggesties gegeven worden over een goede aanpak en er wordt verteld dat de verantwoordelijkheid ligt bij het kind en de tutor. Als laatste is er gevraagd, doormiddel van een beoordelingsschaal, of de reflectie terug is te zien in de dagevaluaties van de kinderen. De schaal is verdeelt in vijf schaalpunten. Schaalpunt één betekent dat de reflectie onvoldoende terug te zien is en schaalpunt vijf geeft aan dat er meer dan voldoende gereflecteerd wordt. Drie van de vier leraren beoordeelt de reflectie in de dagevaluatie met een schaalpunt van drie. Één van de vier leraren beoordeelt de reflectie met een vier.

Het lijkt erop dat er wel gereflecteerd wordt door de kinderen, maar grotendeels van de leraren vindt dat het beter kan.

Observatie

De observaties zijn uitgevoerd om een duidelijk beeld te krijgen bij wat de huidige situatie van de dagevaluatie in de praktijk is. De observaties zijn gericht op twee kinderen uit de twee verschillende bovenbouwgroepen. Bij de eerste observatie is er gericht op wat er letterlijk gezegd en gedaan wordt. Wat opvalt bij de observatie in de eerste groep, is dat de totale dagevaluatie bij deze twee kinderen ongeveer vier minuten duurt. Bij deze observatie laat het kind zijn weektaak aan de tutor zien. De tutor stelt vragen die gericht zijn op het werk. Hoe het werk is gemaakt en hoe moeilijk het was. Ook bespreken ze wanneer het werk af moet en of dat gaat lukken. Verder geeft de tutor een compliment aan het kind. Er wordt gezegd dat er goed gewerkt is. Aan het einde van de observatie geeft de tutor een handtekening en het kind levert het werk en de weektaak in.

De tweede observatie die bij deze kinderen is uitgevoerd, is verbonden met de eerste observatie. In deze observatie zijn stellingen die bij de situatie passen beoordeeld. De beoordelingsschaal is verdeelt in vier schaalpunten. De stellingen die gericht zijn op het terugblikken van de ervaring, het maken van voornemens voor de volgende keer en het bewust worden over hun eigen (on-)bekwaamheid, worden beoordeelt met de schaalpunt twee. In de eerste observatie is te zien dat er wel vragen worden gesteld die terugblikken op het werk, maar er worden geen verdiepende vragen of voornemens gemaakt. Hierdoor lijkt het er niet op dat de kinderen bewust worden over hun eigen (on-)bekwaamheid. Wat ook naar voren komt is dat de kinderen bijna niet kijken naar wat er belangrijk is in de ervaring en of er onderliggende motieven zijn. Hierdoor zijn deze stellingen beoordeelt met schaalpunt één. De stellingen die gericht zijn op het stellen van vragen die leiden tot reflectie en het geven van feedback, worden door de observant beoordeelt met schaalpunt drie. De tutors stellen vragen over het werk, over de tijdsplanning en ze bieden feedback door een compliment te geven over het werk. Volledige en opbouwende feedback met verbeterpunten wordt door de tutor niet gegeven. Hieronder zijn de stellingen en de resultaten van de tweede observatie te zien in het model.

Observatiepunt	--	-	+	++
De kinderen kijken terug op de ervaring (stap 2)		X		
De kinderen kijken naar wat er belangrijk is in de ervaring (stap 3)	X			
De kinderen maken voornemens voor de volgende keer (stap 4)		X		
De tutors stellen vragen die leiden tot reflecteren			X	
De tutors geven feedback aan de kinderen			X	
De kinderen verdiepen in de reflectie door naar onderliggende motieven	X			
De kinderen worden bewust over de (on)bekwaamheid		X		

Bron: resultaten observatieformulier 2, bovenbouw groep 1.

De observatie die gehouden wordt in de tweede bovenbouwgroep duurt in totaal acht minuten. De eerste observatie begint met een korte uitleg door de leraar. Er wordt verteld wat er bij de dagevaluatie uitgevoerd moet worden en er worden voorbeelden hierbij gegeven. Het kind pakt na de uitleg het werk en samen met de tutor zoeken ze een plekje in het lokaal. Samen kijken ze naar het werk en hoe het gemaakt is. De tutor stelt vragen over het werk en of het nagekeken is. Het kind geeft hierbij uitleg over het werk en het nakijken. De tutor geeft het kind een compliment over het werk en een tip over het nakijken van het werk. De tutor vraagt waar het kind gewerkt heeft. Het kind legt uit dat er aan de

tafels bij het raam gewerkt is en niet in de gang. De tutor en het kind lopen samen naar de leraar. De tutor legt aan de leraar uit dat het werk niet helemaal af is en ook niet is nagekeken. De leraar kijkt het werk door en geeft aan dat het werk ingeleverd mag worden. Het kind levert het werk in en samen met de tutor gaan ze in de kring zitten.

Observatiepunt	--	-	+	++
De kinderen kijken terug op de ervaring (stap 2)			X	
De kinderen kijken naar wat er belangrijk is in de ervaring (stap 3)		X		
De kinderen maken voornemens voor de volgende keer (stap 4)		X		
De tutors stellen vragen die leiden tot reflecteren			X	
De tutors geven feedback aan de kinderen			X	
De kinderen verdiepen in de reflectie door naar onderliggende motieven	X			
De kinderen worden bewust over de (on)bekwaamheid	X			

Bron: resultaten observatieformulier 2, bovenbouw groep 2.

Bij de tweede observatie worden de stellingen opnieuw beoordeeld. Hierboven zijn de stellingen en de resultaten van de tweede observatie te zien in het schema. De stellingen die gericht zijn op het terugblikken op de ervaring, het stellen van vragen die leiden tot reflectie en het geven van feedback zijn beoordeeld met schaalpunt drie. In de eerste observatie is te zien dat de tutor duidelijk vragen stelt en dat er samen wordt teruggekeken op de ervaring. Ook worden er tips gegeven door de tutor. Wat minder sterk naar voren komt zijn de stellingen over het terugkijken naar wat er belangrijk is in de ervaring en het maken van voornemens. Deze stellingen zijn beoordeeld met schaalpunt twee. In de observatie is er weinig gekeken naar de onderliggende motieven en het lijkt er niet op dat de kinderen bewust worden over hun eigen (on-)bekwaamheid. Daarom zijn deze stellingen beoordeeld met schaalpunt één.

Ervaringen dagevaluatie

Groepsinterview resultaten

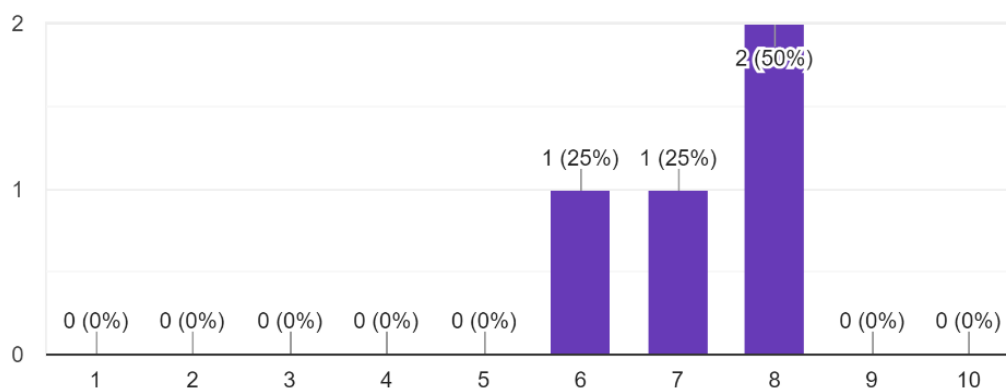
In de vier groepen van de bovenbouw zijn groepsinterviews gehouden. Bij deze groepsinterviews zijn vragen gesteld aan de kinderen. Deze vragen zijn gericht op de ervaringen en de meningen van de kinderen over de huidige dagevaluaties. Bij de vraag waarom er een dagevaluatie in de groep wordt uitgevoerd, gaven een paar kinderen een uitleg. De kinderen vertellen dat de dagevaluatie belangrijk is, omdat er op deze manier meer begeleiding aangeboden kan worden. De kinderen kunnen dan zien waar ze goed mee bezig zijn geweest en wat er nog beter kan. De kinderen geven aan dat ze het belangrijk vinden en dat ze het fijn vinden dat er iemand met hun mee kijkt. De tutors in de groep vertellen dat ze het leuk vinden om andere kinderen te helpen. Ook geven de tutors aan dat ze er zelf ook veel van leren. ‘Wanneer je iemand anders wilt helpen, moet je het zelf ook goed kunnen.’ Vertellen een paar tutors. De kinderen en de tutors uit alle groepen geven aan dat ze het goed vinden dat er een dagevaluatie wordt uitgevoerd. Ook wordt er gevraagd wat de kinderen van de huidige dagevaluatie vinden en of deze langer of korter moet. De meerderheid van de kinderen geeft aan dat de dagevaluatie nu lang genoeg is en dat het niet uitgebreid hoeft te worden. Een klein deel van de kinderen geeft aan dat er nu genoeg stappen in de dagevaluatie zitten, maar dat deze stappen wel uitgebreid mogen worden. Als laatste wordt er gevraagd welk deel de kinderen het belangrijkste vinden van de dagevaluatie. Er wordt verteld dat het fijn is om tips te krijgen en het is ook belangrijk dat de kinderen een handtekening van de tutor krijgen.

Vragenlijst resultaten

Om inzicht te krijgen in de ervaringen en opinies van de leraren, is er een vragenlijst ingevuld. Deze vragenlijst is gemaakt voor de leraren van de bovenbouw. Als eerste is er aan de leraren gevraagd hoe de huidige dagevaluatie gewaardeerd wordt. Hierbij is een beoordelingsschaal van één tot tien aangegeven. Schaalpunt één geeft aan dat de huidige dagevaluatie zeer slecht bevalt en schaalpunt tien geeft aan dat de huidige situatie zeer goed bevalt. Uit de resultaten is de onderstaande grafiek naar voren gekomen.

1. Hoe waardeer je de huidige dagevaluatie op een schaal van 1 tot 10?

4 antwoorden

Bron: vragenlijst vraag 1.

Uit deze resultaten is te zien dat alle leraren van de bovenbouw de huidige dagevaluatie als voldoende beschouwen. Wel is te zien dat de ene leerkracht de dagevaluatie met een zes beoordeeld en de andere met een acht. De volgende vraag richt zich op de begeleiding die de tutors en de kinderen krijgen. Een beoordelingsschaal van vijf schaalpunten is hierbij gebruikt. Alle leraren geven hierbij een verschillende beoordeling. De leraren beoordelen deze vraag met schaalpunten één tot en met vier. De resultaten van deze vraag liggen ver uit elkaar en dit kan verschillende redenen hebben. Het kan zijn dat de leraren de vraag verschillend geïnterpreteerd hebben. Ook kan het zijn dat er in elke groep verschillende begeleiding wordt aangeboden. Vervolgens is er gevraagd of het belangrijk is om een uitgebreide dagevaluatie uit te voeren. Hierbij is een beoordelingsschaal van vijf schaalpunten gebruikt. Drie van de vier leraren beantwoordt deze vraag met schaalpunt vijf. Één leraar beoordeelt deze vraag met schaalpunt twee. Het lijkt erop dat de meerderheid van de leraren een uitgebreide dagevaluatie van de kinderen erg belangrijk vindt. Daaropvolgend is er gevraagd wat er aan de huidige dagevaluatie veranderd kan worden, waardoor de reflectie meer wordt gestimuleerd. Hierbij geven alle leraren aan dat er meer structuur aan de dagevaluaties toegevoegd kan worden. Een voorbeeld hierbij is een stappenplan die de kinderen en de tutors kunnen volgen. In dit stappenplan kan verwerkt worden welke vragen de tutors kunnen stellen. Ook zou het fijn zijn als er een doorlopende lijn in de bouw zou ontstaan. Dit zorgt voor meer duidelijkheid voor de leraren en de kinderen. Als laatste is er gevraagd of er nog meer ideeën zijn waardoor de reflectie van de kinderen gestimuleerd kan worden. De leraren geven aan dat het voor de kinderen helder moet zijn wat ze doen, waarvoor ze het doen en wat ze eraan hebben. Dit zorgt voor meer innerlijke motivatie. Ook wordt zo de meerwaarde van evalueren en reflecteren zichtbaar gemaakt. Een tutorstappenplan zou hierbij kunnen helpen.

3.4 Conclusie contextonderzoek

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het contextonderzoek beschreven. Per deelvraag worden conclusies getrokken uit de verzamelde resultaten. Deze conclusies kunnen een antwoord vormen op de deelvragen van het onderzoek.

Uit de resultaten die verzameld zijn over de inhoud van de dagevaluaties kunnen verschillende conclusies worden getrokken. Er kan worden geconcludeerd dat de dagevaluaties ongeveer vijf tot acht minuten duren. In deze dagevaluaties worden er verschillende stappen doorlopen. De kinderen geven aan dat er wordt gecontroleerd op het werk en op de werkhouding. Dit is ook terug te zien in de observaties. De tutors stellen ook vragen aan de kinderen. Deze vragen zijn gericht op de ervaring en op het werk. De leraren geven aan dat de tutors feedback en tips kunnen geven aan de kinderen wanneer ze een verbeterpunt zien. Ook dit is terug te zien in de observaties. De tutors geven bijvoorbeeld complimenten en bespreken samen de verbeterpunten. Maar een volledige en opbouwende feedback is niet terug te zien in de observaties. In de vragenlijst die is afgenomen bij de leraren komt naar voren dat er wel reflectie voorkomt bij de dagevaluatie van de kinderen. De leraren beoordelen deze stelling met een schaalpunt drie of vier. Hierbij kan geconcludeerd worden dat de reflectie wel voorkomt in de dagevaluatie, maar er wordt geen volledige reflectie uitgevoerd. Dit is ook terug te zien in de observaties. Hierbij kan geconcludeerd worden dat er wel reflecterende vragen worden gesteld, maar er wordt niet gekeken naar de onderliggende motieven. Hierdoor worden de kinderen niet volledig bewust van hun eigen (on-)bekwaamheid.

Ook zijn er resultaten verzameld over de ervaringen en de opinies van de kinderen en de leraren. Hierbij kunnen verschillende conclusies worden gemaakt. De kinderen geven aan dat ze het belangrijk vinden om een dagevaluatie uit te voeren. Op deze manier krijgen de kinderen meer begeleiding. Ook vinden de kinderen het fijn om tips te krijgen en samen het werk te bespreken. De tutors geven aan dat ze het leuk vinden om andere kinderen te helpen. De leraren beoordelen de huidige dagevaluatie gemiddeld met een voldoende. Wel is hierbij te concluderen dat er ruimte is voor verbetering. Aan de leraren en de kinderen is gevraagd of het belangrijk is dat er een uitgebreide dagevaluatie wordt uitgevoerd. De meerderheid van de kinderen geeft aan dat de huidige dagevaluatie lang genoeg is en voldoende stappen bevat. De resultaten van de leraren zijn bij deze vraag verschillend. Het lijkt erop dat de meerderheid van de leraren een uitgebreide dagevaluatie wel belangrijk vindt. Een conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat de huidige lengte van de dagevaluatie wordt gewaardeerd en dat het niet nodig is dat er stappen worden toegevoegd. De leraren geven aan dat een stappenplan voor de tutors zou kunnen helpen om de reflectie te stimuleren. Ook is het belangrijk dat het helder wordt waarom de kinderen een dagevaluatie houden en waarom reflecteren essentieel is. Een doorgaande lijn in de bouw op het gebied van de dagevaluaties is ook een punt dat wordt benoemd door de leraren. Er kan dus worden geconcludeerd dat de huidige dagevaluatie voor het grootste deel als fijn wordt ervaren door de kinderen en door de leraren. Als verbeterpunt komt naar voren dat de reflectie meer gestimuleerd kan worden door een duidelijk stappenplan te hebben die de tutors kunnen volgen. Ook kunnen de tutors gestimuleerd worden om verdiepende vragen te stellen en duidelijke en opbouwende feedback te geven.

4. Conclusie & discussie

4.1 Discussie

In deze discussie worden mogelijke beperkingen, discussiepunten en vervolgvragen beschreven. Ook worden er concrete aanbevelingen voor de praktijk gegeven.

Er zijn verschillende beperkingen die naar voren komen in dit onderzoek. Het is duidelijk dat er meer rekening gehouden had kunnen worden met de tijdsplanning. Als er eerder was begonnen met het verzamelen van resultaten, had er veel eerder geanalyseerd kunnen worden. Ook werd er pas later geconcludeerd dat een observatie noodzakelijk is voor het contextonderzoek. Doordat de basisschool een paar weken gesloten was, vanwege een landelijke lock-down door het COVID-19-virus, werd het lastig om voort te zetten met het verzamelen van de resultaten. Hierdoor moest de tijdsplanning worden veranderd. Een andere beperking die naar voren komt in dit onderzoek heeft te maken met de observaties. Het is belangrijk om bij de observaties zo objectief mogelijk te zijn. Bij de tweede observatie met de stellingen kan dit lastig zijn voor de observant. De observant beoordeelt de situatie zoals het gezien wordt vanuit het eigen standpunt en dit hoeft niet gelijk te zijn met de praktijk. De eerste observatie heeft geholpen bij het beoordelen van de stellingen, maar het blijft moeilijk om op deze manier betrouwbare resultaten te behalen. Er is gekozen om twee verschillende observaties te houden in twee groepen van de bovenbouw. Om de resultaten zo betrouwbaar mogelijk te maken, was het beter geweest om vaker en in meerdere klassen de observaties te houden. Dit kan zorgen voor een betrouwbaar beeld van de huidige situatie.

Er komen er aantal discussiepunten naar voren in dit onderzoek. In het contextonderzoek zijn de opinies en de ervaringen van de kinderen en de leraren gevraagd. Hierbij zijn verschillende meningen naar voren gekomen. De meerderheid van de kinderen is ervan overtuigd dat de huidige dagevaluatie niet uitgebreid hoeft te worden. Ook is een deel van de leraren het hier mee eens. Het is belangrijk om hier een compromis in te vinden. Zodra een deel van de kinderen of de leraren de nieuwe dagevaluatie niet nuttig vindt, kan het zijn dat de nieuwe manier niet gebruikt gaat worden. Dit zal de doorgaande lijn op het gebied van de dagevaluaties in de bovenbouw ook verstoren. Verder zijn er verschillende theorieën die aangeven dat de reflectie het beste uitgevoerd kan worden samen met een leraar. Fischer (2017) legt uit dat wanneer kinderen samen met de leraar reflecteren, er veel geleerd kan worden. Op deze basisschool begeleiden de kinderen elkaar met de reflectie. Een vraag die hierbij kan opkomen is of de begeleiding van een kind voldoende is om de reflectie zo goed mogelijk te stimuleren.

Door deze discussiepunten kunnen er verschillende vervolgvragen worden gesteld bij dit onderzoek. Een vraag die bijvoorbeeld naar voren komt is of het reflectie misschien meer over de dag verspreid kan worden. Ook kan er worden afgevraagd of er meer begeleiding van de leerkracht nodig is voor een goed reflectieproces. En als laatste is de vraag of ieder kind geschikt is als tutor, naar voren gekomen in dit onderzoek.

Een aanbeveling die gegeven kan worden na dit onderzoek, is dat de dagevaluatie zo helder mogelijk moet zijn voor de kinderen en de tutors. Een stappenplan die rekening houdt met de verschillende fases van het reflectieproces, zou hierbij kunnen helpen.

4.2 Conclusie en advies

In dit onderzoek is er een antwoord gezocht op de volgende hoofdvraag:

Hoe kunnen leerlingen uit de bovenbouw als tutor een dagevaluatie uitvoeren waarbij de reflectie wordt gestimuleerd?

Deze hoofdvraag is beantwoord door het onderzoek in de literatuur en in de praktijk. De tutors kunnen op verschillende manieren een dagevaluatie uitvoeren waarbij de reflectie wordt gestimuleerd. Hierbij is belangrijk dat de kinderen bewust worden van de stappen die bij de reflectie doorlopen kunnen

worden. De tutors kunnen vragen stellen waardoor er meer wordt verdiept in de reflectie. Ook kan de tutor opbouwende feedback geven, waardoor de kinderen zicht krijgen op de verbeterpunten en hieraan kunnen werken. In de praktijk is te zien dat de kinderen en de leraren zorgen voor een duidelijke dagevaluatie, maar meer overzicht en een doorlopende lijn in de bouw is gewenst. In deze dagevaluaties kunnen de punten die naar boven zijn gekomen bij de theorie verder ontwikkeld worden.

In de theorie werd er eerst gezocht naar informatie over het begrip reflectie. Kinderen leren bij het reflecteren terug te kijken naar de situatie en hierbij kunnen leerdoelen worden opgesteld. Reflecteren is een bewuste mentale activiteit die zorgt voor meer inzicht in het leerproces (Hooijmaaijers et al., 2016). Vaardigheden van een tutor die noodzakelijk zijn bij uitvoeren van een dagevaluatie hebben te maken met het begeleiden. Een tutor moet goed kunnen waarnemen en verder kijken dan alleen het oppervlak van het kind om een goede reflectie te begeleiden. Ook is het belangrijk dat de tutor op het metacognitieve niveau kan nadenken (Groen, 2020). Verder is het stellen van vragen en het geven van feedback essentieel bij een volledige reflectie. De tutor kan hierbij helpen en daardoor de reflectie duidelijker en overzichtelijker maken (Geenen, 2017; Grosman, 2015; Vanhoof & Speltincx, 2020). Zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en empathie zijn eigenschappen die een tutor moet hebben om goed te kunnen begeleiden. (Groen, 2020; Scheepens & Bakx, 2016). Deze eigenschappen zorgen voor een goede samenwerking tussen het kind en de tutor. Een reflectie heeft geen vaste opbouw. Er zijn verschillende modellen die gebruikt kunnen worden om een reflectie op te bouwen. De tutors kunnen het spiraalmodel en het ui-model gebruiken om de reflectie te begeleiden en samen met het kind nieuwe leerdoelen op te stellen (Geenen, 2017; Korthagen & Nuijten, 2019). Deze modellen kunnen de kinderen helpen om bewust te worden over hun eigen (on-)bekwaamheid (Maslow, 1954).

In het contextonderzoek is er informatie gezocht over de huidige dagevaluaties en de ervaringen van de leraren en de kinderen. Er zijn groepsinterviews gehouden met de kinderen, er is een vragenlijst gehouden bij de leraren en er zijn observaties gedaan bij de dagevaluaties. Hieruit is voortgekomen dat de kinderen bij de dagevaluatie het werk en de werkhouding bespreken. De tutor bekijkt de weektaak en stelt hierbij vragen aan het kind. Wanneer alles is goedgekeurd, zet de tutor een handtekening op de weektaak van het kind. De dagevaluatie duurt in totaal ongeveer vijf tot acht minuten. De kinderen ervaren de dagevaluatie als belangrijk. Het is fijn dat er iemand met het werk meekijkt en begeleiding kan bieden. De meerderheid van de kinderen vindt dat de dagevaluatie niet uitgebreid hoeft te worden. De leraren zijn over het algemeen ook tevreden met de huidige dagevaluaties. Er wordt aangegeven dat het belangrijk is om een duidelijke opbouw in de dagevaluatie te hebben. Hierdoor kan de reflectie bij de kinderen meer worden gestimuleerd. Ook willen de leraren een doorlopende lijn in de hele bovenbouw op het gebied van dagevaluaties.

Uit de literatuur komt naar voren dat een duidelijke opbouw van de reflectie belangrijk is. Uit de vragenlijst van de leraren is te concluderen dat een stappenplan voor de tutors gewenst is. Uit beide onderzoeken is gebleken dat het stellen van vragen en het geven van feedback essentieel is bij de reflectie. Er kunnen nog stappen gezet worden om dit te verbeteren in de praktijk. De tutors kunnen de juiste begeleiding bij de dagevaluatie bieden wanneer ze meer overzicht hebben op wat er belangrijk is in de stappen van het reflectieproces. Het is duidelijk dat de huidige dagevaluatie een basis geeft voor een reflectie. Hierin kan verbeterd worden door de punten uit de literatuur toe te voegen aan de praktijk. Een verlenging van de dagevaluaties is niet nodig, wel kunnen de huidige stappen worden verdiept en uitgebreid.

5. Ontwerpen

In dit hoofdstuk worden de voorlopige eisen en doelen van het ontwerp beschreven. De eisen en de doelen worden opgesteld met behulp van de conclusies die gemaakt zijn uit de literatuurstudie en het contextonderzoek.

De ontwerpeisen worden hieronder puntsgewijs beschreven en zijn onderverdeeld in drie verschillende categorieën. De eisen kunnen uit de theorie, uit de behoeften van de kinderen en de leraren of uit de context van het onderzoek zijn voortgekomen.

Het ontwerp:

- Stimuleert de kinderen om bewust te kijken naar het leerproces. Hierbij is het hebben van een growth mindset belangrijk (Dweck, 2006).
- Richt zich op het waarneembare gedrag en het niet-waarneembare gedrag (McClelland, 1987).
- Stimuleert kinderen om na te denken op het metacognitieve niveau (Groen, 2020).
- Geeft tutors de ruimte om verdiepende en open vragen te stellen (Groen, 2020).
- Bemoedigt de tutors om duidelijke, opbouwende en positieve feedback te geven aan de kinderen. Dit kunnen de tutors doen tijdens de dagevaluatie (Geenen, 2017).
- Gaat uit van een verantwoordelijke en zelfstandige houding van de kinderen. Deze eigenschappen zijn een groot onderdeel van zelfregulatie (Scheepens en Bakx, 2016).
- Stimuleert en bevordert het empathisch vermogen van de tutors (Groen, 2020).
- Sluit aan bij de vier stadia van leren. De kinderen kunnen door de fases heen lopen om bewust te worden van hun eigen bekwaamheid (Maslow, 1954).
- Gebruikt het spiraalmodel en het ui-model om structuur te geven aan de reflectie. Deze modellen kunnen ook een verdieping in de reflectie creëren (Korthagen, 2019).

Het ontwerp:

- Sluit aan bij de behoeften van de leraren door meer structuur te krijgen. Hierdoor kan er een doorlopende lijn ontstaan in de bovenbouw van de basisschool (deelvraag 5).
- Sluit aan bij de behoeften van de leraren, omdat er meer duidelijkheid gecreëerd wordt. De innerlijke motivatie kan hierdoor worden gestimuleerd (deelvraag 5).
- Sluit aan bij de behoeften van de kinderen, omdat de dagevaluatie duidelijker wordt. De lengte van de dagevaluatie zal ongeveer hetzelfde blijven (deelvraag 5).

Het ontwerp:

- Sluit aan bij de lengte van de huidige dagevaluatie en zal aan het einde van de schooldag worden uitgevoerd (deelvraag 4).
- Sluit aan bij de huidige vaardigheden van de tutor. De tutor is verantwoordelijk en zelfstandig. De leraar heeft een coachende rol en geeft weinig begeleiding aan de tutors (Scheepens & Bakx, 2016 & deelvraag 4).

De voorlopige doelen van het ontwerp worden hieronder puntsgewijs beschreven. De doelen zijn verdeeld in vier verschillende categorieën. De doelen zijn gericht op de kinderen, op de tutors, op de leraren en op de bovenbouw in het algemeen.

Kindniveau:

- De kinderen kunnen onder begeleiding van de tutors een dagevaluatie uitvoeren waarbij een verdiepende reflectie wordt uitgevoerd.
- De kinderen leren meer inzicht te krijgen in hun eigen leerproces door te reflecteren op de ervaringen.
- De kinderen worden bewust van hun eigen gedrag door vragen van de tutors te beantwoorden en feedback te ontvangen.
- De kinderen leren om te gaan met feedback die gegeven wordt door de tutor.
- De kinderen worden bewust van hun eigen bekwaamheid door conclusies te trekken uit de reflectie.

Tutorniveau:

- De tutors begeleiden de kinderen tijdens de dagevaluatie doormiddel van een stappenplan.
- De tutors stellen open en verdiepende vragen en geven opbouwende feedback zoals beschreven door Geenen (2017) en Groen (2020).
- De tutors begeleiden de kinderen tijdens de dagevaluatie met een zelfstandige en verantwoordelijke houding.
- De tutors gebruiken hun empathisch vermogen tijdens het begeleiden van de dagevaluatie door te kijken naar de reacties van de kinderen.

Leerkrachtniveau:

- De leerkracht neemt een coachende rol in zoals is beschreven door Scheepens & Bakx (2016).
- De leerkracht stimuleert de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid bij de kinderen door te wijzen op het stappenplan.

Bouwniveau:

- Er is voor kinderen in de bovenbouw een stappenplan voor de dagevaluatie ontwikkeld en uitgetoetst.
- De leerkrachten hebben overzicht op hoe de dagevaluaties worden uitgevoerd in de groepen van de bovenbouw.

Literatuur

- Baarda, B. (2019). *Dit is onderzoek!* (3de editie). Noordhoff.
- Cambridge Dictionary (2020) *Meaning of "self-reflection" in the English Dictionary*. Geraadpleegd op 24 december 2020, van <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/self-reflection>
- Coppoolse, R., & Vroegindeweyj, D. (2010). *75 Modellen van het onderwijs*. Noordhoff.
- Dweck, C. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. Random House.
- Ebbens, S., Ettekooven, S. (2016). *Samenwerkend leren, praktijkboek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers
- Fischer, M. (2017). *Reflect(leren in het basisonderwijs*. MFConsulting.
- Geenen, M. J. (2017). *Reflecteren: Leren van je ervaringen als professional* (2de editie). Coutinho.
- Groen, M. (2020). *Reflecteren de basis: Op weg naar bewust en bekwaam handelen* (4de editie). Noordhoff Uitgevers B.V.
- Grosman, G. (2015). Zo zorg je dat feedback werkt. *JSW*, 100(7), 32–35. https://www.jsw.nl/wp-content/uploads/Archief/Artikelen/2015/99-07%20Maart%202015/99_07%20Grosman_Feedback.pdf
- Hooijmaaijers, A. J., Stokhof, T., & Verhulst, F. C. (2016). *Ontwikkelingspsychologie voor leerkrachten basisonderwijs* (3de editie). Koninklijke Van Gorcum.
- Jacobse, A., Van der Lei, R., Loenen, S., Nieuwmeijer, C., & Roozen, I. (2009). *SLO*. Tule.slo.nl. <https://tule.slo.nl/KunstzinnigeOrientatie/F-L55.html>
- Korthagen, F.A.J., & Lagerwerf, B. (2020). *Een leraar van klasse* (5de editie). Boom.
- Korthagen, F., & Nuijten, E. (2019). *De kracht van reflectie*. Boom.
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological review*, 50(4), 370-396.
- McClelland, D.C. (1987). *Human Motivation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Muynck, B., Both, D., & Visser-Vogel, E. (2013). *Opbrengstgericht leren, meer dan presteren* (1ste editie). Coutinho.
- Ricci, M.C. (2017). *Mindsets op school* (1ste editie). Bazalt.
- Scheepens, N., & Bakx, A. (2016). Zelfregulatie, op naar succes! *JSW*, 100(8), 12–15. <https://www.jsw.nl/wp-content/uploads/Archief/Artikelen/2016/100-08%20April%202016/100-08%20Scheepens%20en%20Bakx-zelfregulatie.pdf>
- Valcke, M., & De Creane, B. (2020). *Klasmanagement en reflectie*. Academia Press.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2016). *Praktijkonderzoek in de school* (3de, herziene editie). Bussum, Nederland: Coutinho.
- Van Doornik, L. (2020). *Schoolgids 2020-2021*. Dronten: KBS de Klimboom.
- Vanhoof, S., & Speltincx, G. (2020). *Feedback in de klas*. Lannoo Campus.
- Velthausz, F., Winters, H., & Nederlandse Jenaplan Vereniging. (2019). *Jenaplan, school waar je leert samenleven*. NJPV.